

Оригинални научни рад

Примљен: 1. 9. 2021.

Прихваћен: 30. 9. 2021.

СРПСКО ПОДАНСТВО ЈОВАНА ДУЧИЋА

У раду „Српско поданство Јована Дучића“ се, на основу докумената – службене евиденције, разматра питање, до сада неразјашњено, које се односи на Дучићево добијање држављанства – поданства Краљевине Србије. Разјашњење овога питања од важности је за успостављање прецизне Дучићеве биографије везане за почетак његове дипломатске каријере.

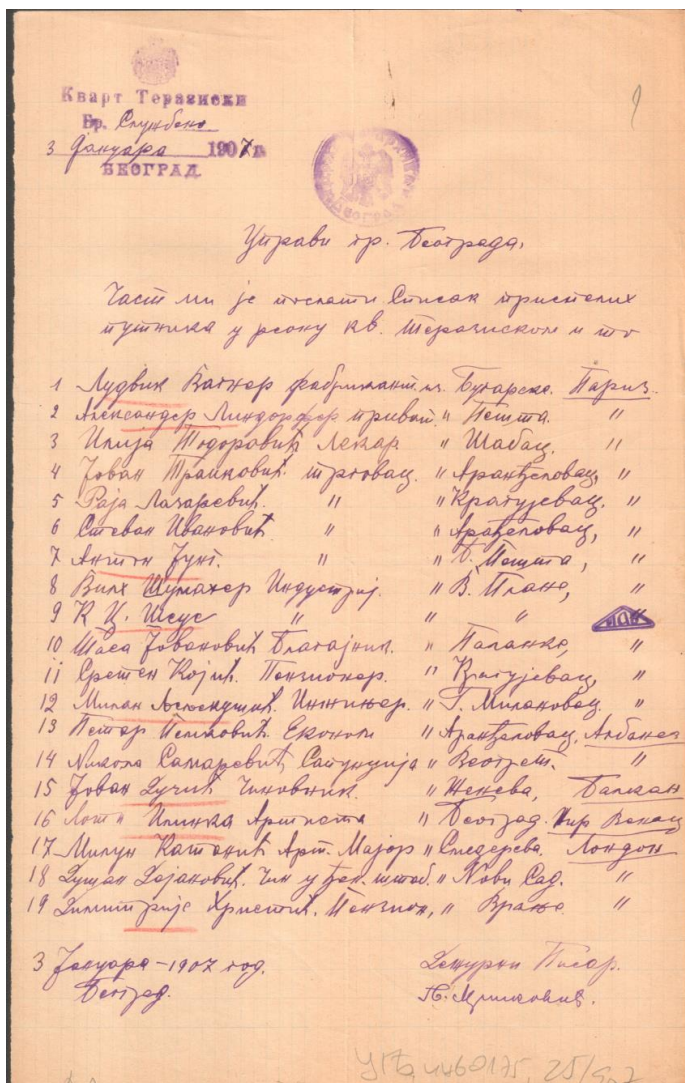
У животу Јована Дучића још увек има недовољно разјашњених места, међу којима је и питање које се односи на добијање поданства Краљевине Србије. Сам Дучић га је покренуо када је дошао у Србију.

Он је допутовао 3. јануара 1907. године из Женеве, као чиновник и одсео је у хотелу „Балкан” у Београду. То је истог дана службено евидентирано у Списку приспелих путника у реону Кварта теразијског под редним бр. 15, па упућено Управи града Београда.¹ Крајем марта исте године, затражио је српско држављанство, односно да постане поданик Србије, како је тада био уобичајен назив. Поданство, односно држављанство морали су тражити сви страни држављани, без обзира на њихову националну припадност, ако су желели да живе и раде у Србији. О српском држављанству Ј. Дучића, иако су томови књига написани о његовом, посебно, песничком делу и њему, писано је веома мало или готово ни мало. Да ли је то било због тога што биографи нису били довољно заинтересовани за тематику или је по среди био недостатак докумената који на то указују? Верујемо да је у питању ово друго.

Иако се зна да је Јован Дучић поднео молбу за добијање српског држављанства, непозната је њена садржина. На који се начин обратио, шта је навео као разлоге, када ју је написао и низ других питања? Нажалост, пропала је, највероватније, за време Првог светског рата. С молбом су пропала и друга документа, као њени прилози. Међу њима, без сумње, била је и заклетва, полагана приликом добијања српског држављанства. Суштински она је, осим имена и презимена лица, била иста за све оне који добијају српско поданство, држављанство. О њеном садржају и

¹ Историјски архив Београда, УГБ, инв. 2175, 25/1907.

облику у то време најбоље сведочи заклетва Исидоре Секулић, која је 1911. године добила држављанство Србије.²

Списак путника приспелих 3. I 1907. у хотеле реона
Кварт теразијског

² Види: Ђорђе Перић, *Документи о српском држављанству Исидоре Секулић*, Прилози за књижевност, језик, историју и фолклор, књ. LXXXV, Београд 2019, 71–76.

Докумената о добијању српског држављанства Јована Дучића нема, како смо навели, али су о томе остали записи у службеним књигама званичних институција Краљевине Србије. Међу њима су *Деловодни протокол Министарства унутрашњих дела* за 1907. и 1908. годину³ и *Књига лица признајих за српске поданике* у Управи града Београда.⁴ У њима је забележен административни процес рада на добијању српског поданства Јована Дучића.

Молба којом је он затражио српско поданство била је непотпуна. Није имала приложена прописана документа. Тиме она није била важећа и није испуњавала законом предвиђене услове, па су та документа накнадно тражена. То је уочљиво из записа у Деловоднику. Зато је поступак доста дуго трајао. Процес и рад на добијању српског држављанства Јована Дучића спровођен је од 23. марта до 7. јула 1907. године, септембра–октобра 1908, а окончан је у 1909. години, ако је судити по записима у службеним књигама.

У Деловодни протокол молба је заведена 23. марта 1907. године под редним бројем 4979. Датум када је она написана није наведен, а у рубрици „Садржина предмета” записано је да: „*Јован Дучић оvd[ашњи] моли за српско поданство*” и у рубрици „Садржај решења” да се молба упућује „у *прод[ужењу] Управи вар[оши] Београда, да постоји по посто[ављеним] наређењима*”. На крају је уписан 25. март 1907. године, датум када је акт с таквом садржином експедован Управи града Београда. Остали смо ускраћени за сазнање која су то наређења била постављена и поступци по њима, пошто акт није сачуван.

Управа града Београда поступила је по наређењима, завела је акта 21. маја 1907. године под бројем 19951 и повратила их назад министарству. На одредиште она су стигла два дана касније, 23. маја и заведена су под бр. 9078/св. 4979. У рубрици „Садржина предмета” Деловодног протокола наведено је да су акта враћена „*по извршењу а огн[осно] поданства Јов[ана] Дучића*”. Уочено је у Министарству унутрашњих дела да предмет не садржи сва потребна документа, па је у рубрици „Садржај решења” написано: „*Управ[у] Града Београда да молилац приложи пасош*”. На наведену одредницу акта су послата 29. маја 1907.

Када су она стигла у Управу града Београда није наведено. Управа је предузела одређене кораке код молиоца, па је уместо траженог пасоша приложила његову изјаву. Чињеница да Јован Дучић није поседовао пасош упућује на политичке импликације. Који су и какви разлози били да је он без званичног документа, пасоша, дошао у Србију, овде нећемо разматрати. Управа је акта датирала 8. јуна, завела их под бр. 24685 и

³ Архив Србије, Фонд Министарства унутрашњих дела, Регистар и Деловодни протокол, 1907, 1908.

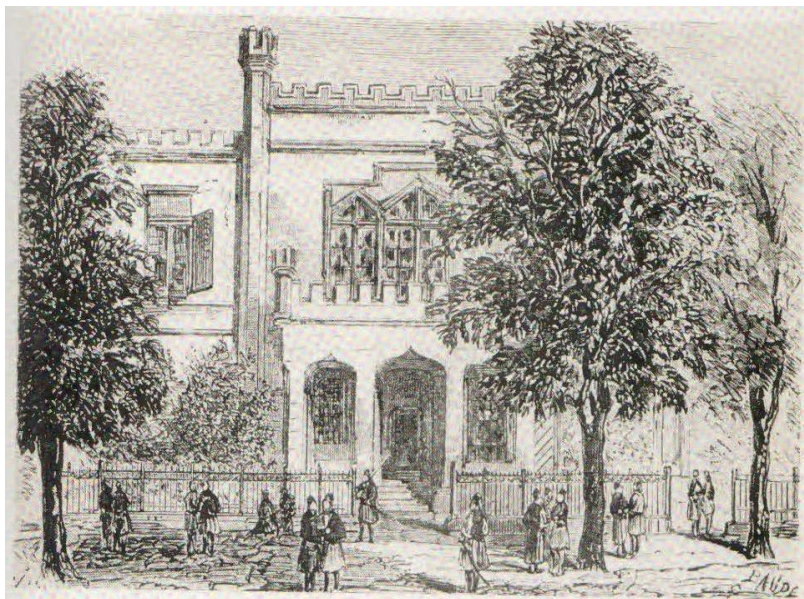
⁴ Историјски архив Београда, Општина града Београда, књ. 422.

вратила Министарству унутрашњих дела. Сутрадан, 9. јуна она су заведена под бр. 10127 у Деловодни протокол с констатацијом да је Управа вратила акта „са изјавом Јов[ана] Дучића одн[осно] њејова ѿодансѿва.” Дучићева изјава, с наведеним подацима нама непознате садржине, није била акт који је задовољавао законом прописане услове. Због тога је затражен други акт, судско уверење, у рубрици „Садржај решења” наведено речима: „у ѿрод[ужењу] Ујрави Гр[ада] Београда да молиоц ѿоднесе уверење надлеж[ној] ојшћ[инској] суда”. Та акта су упућена Управи града Београда 10. јуна 1907.

Ни овог пута не знамо када су она приспела у Управу. После 18 дана у њој, датирана су 28. јуна, заведен под бр. 27507 и враћена Министарству унутрашњих дела. Акта су приспела у министарство истог дана и заведена су у Деловодник под бр. 11512 с подацима да Управа града Београда под наведеним бројем и датумом и записом у рубрици „Садржина предмета”: „Враћа акѿа са уверењем о ѿодансѿву Јов[ана] Дучића чинов[ника].”, а у рубрици „Садржај решења”: „у ѿр[одужењу] Ујр[ави] Гр[ада] Београда да ли молилац заслужије да му се ѿ молби учини.” После осам дана, 6. јула 1907. године акта су с наведеном садржином поново упућена Управи града Београда.

Већ сутрадан Управа је добила акта, завела их је под бр. 28683 и вратила их, вероватно куриром, јер су истог дана, 7. јула 1907. заведена у Деловодни протокол министарства под бр. 12112. Па је у рубрику „Садржина предмета” уписано: „Ујрава ѿр[ада] Београда; бр. 28683/7. VII. Враћа акѿа са извешћем ѿ ѿредмејѿу ѿодансѿва Јов[ана] Дучића чин[овника] оvd[ашњеј]. Св[еза] 4979”, а у рубрику „Садржај решења”: „у ѿр[одужењу] Минисѿ[арсѿву] ин[осѿраних] дела да ли би ѿосѿодину] Дучићу ѿ молби ѿребало учиниѿи.”

Није уписан датум отпремања аката наведене садржине Министарству иностраних дела. Он је непознат, као и онај о њиховом приспећу на упућено одредиште. Шта је с њима било више од годину дана и зашто су толико дуго задржана непознато је, а ми можемо давати само претпоставке. Та акта Министарство иностраних дела датирало је 1. септембра 1908. године, завело их је под бр. 3633 и службено послало Министарству унутрашњих дела. У Деловодном протоколу тога министарства истог дана, 1. септембра, заведена су под бр. 16587 и записано је: „Минисѿ[арсѿво] иносѿр[аних] дела. Бр. 3633, 1/9 Враћа ѿредмеј ѿодансѿва Јов[ана] Дучића на ѿосѿујак ѿошћо он није више чиновник ѿри истѿом минисѿарсѿву. Св[еза] 10127/907”.

Дворац за престолонаследника Михаила, касније: Министарство
иностранних и унутрашњих дела, угао улица
Краља Милана и Добрињске 13 (Illustration, Paris, 24. VI 1876, 412)
Срушено пред Први светски рат за место згради Новог двора.
(Дивна Ђурић-Замоло, *Грађишљељи Београда 1815–1914*, Београд 2009, 353)

Нема података да су акта о добијању српског поданства Јована Дучића поново упућена Министарству иностраних дела. А да је то урађено сведочи и упућује нас последњи запис о тој теми у Деловодном протоколу Министарства унутрашњих дела Краљевине Србије. Наиме, 29. септембра 1908. године под редним бр. 19136 и у рубрици „Садржина предмета” наведено је: „*Министр[арство] иностр[аних] дела. Бр. 5349, 28. IX. Враћа поданство Јов[ана] Дучића чинов[ника] овд[ашње] са извештем да му се треба даћи прелаз у поданство 11512*”, а у рубрици „Садржај решења”: „*Управи града Београда ВК*”. Трећи дан потом, 2. октобра 1908. године акта о поданству Јована Дучића послата су Управи града Београда.

Када су акта послата из Министарства унутрашњих дела приспела у Управу града Београда немамо податке. Акта не постоје, уништена су као и друга архивска грађа Београдске општине за период до 1920. Да је предмет доспео на послато одредиште и да је уважен извештај Министарства иностраних дела да се Јовану Дучићу да „прелаз у поданство”, сведочи нам књига под називом: *Општина града Београда, књига 422. Београдска општина. Књига лица припадних за срп[ске] поданике* у којој је под словом Ј. и бројем 56 уписано:

*„Јован Дучић, књижевник, Требиње у Херцеговини, П. Бр. 19136 – 30 се-
ћ[тјембра] – 1908 јод. упр. Бр. 40394/908 А бр. 1592/909 српско јоданство.”*

Ово су сви подаци који се односе на процедуру примања српског држављанства Јована Дучића, а забележени у институцијама Краљевине Србије: Министарству унутрашњих дела, Министарству иностраних дела и Управи града Београда. По последњем овде наведеном броју Административног одељења Управе града Београда (А бр. 1592) може се с великом вероватноћом тврдити да је Јован Дучић добио српско држављанство прва два – три месеца 1909. године.

Да је Јован Дучић добио српско држављанство без кога није могао да ступи у дипломатску службу, посредно говоре, нешто касније, и његова указна постављења у Министарству иностраних дела. Он је као чиновник Пресбириоа Министарства иностраних дела указом од 8. маја 1910. постављен за писара прве класе у Посланству Краљевине Србије у Цариграду, а потом нешто више од месец и по дана (29. јуна) с истим звањем и рангом у Посланству Краљевине Србије у Софији.⁵

Миле Ј. Станић*

Српска академија наука и уметности

Архив

Кнеза Михаила 35

11000 Београд

Кључне речи: Јован Дучић, поданство, Краљевина Србија, Министарство унутрашњих дела, Министарство иностраних дела, Управа града Београда

Mile J. Stanić

JOVAN DUČIĆ AND THE SERBIAN CITIZENSHIP

This paper is based on data from the archives of the official institutions of the Kingdom of Serbia, namely the Serbian Ministry of Interior's Registry for the years 1907 and 1908 and the Belgrade City Administration's Registry of Persons Granted the Serbian Citizenship. Due to a lack of documents and archival material destroyed in World War I, these formal registries were used as proof of completed administrative procedure for granting the citizenship of the Kingdom of Serbia to Jovan Dučić at his request. The paper also presents a facsimile of the Terazije Square hotels guest list on 3rd January 1907, featuring the name of Jovan Dučić, who had only just arrived in Serbia. In addition, the paper features a drawing of the Serbian Ministry of Interior building, torn down just before World War I, in which Dučić started his diplomatic career.

⁵ Српске новине, LXXVII, 1910, бр. 104 (11. V), 1; бр. 140 (29, VI) 12.

* milestanic953@gmail.com